

דף טו.

עין משפט א.

ח"מ סימן שעב פ"א

עין בסעיף הקודם

עין משפט ב.

ח"מ סימן לט פ"א

א. ב. אם יש עדים שקנו מידו על ההלואה, אפי' לא נכתב שטר, גובה ממשעבדי.

ח"מ סימן קיא פ"א

א. המלוה את חבירו בע"פ אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוה, אבל אינו טורף לא מלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן^ד, אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטלין^ה אפי' קנאם אחר ההלואה.

א. ב. המלוה בשטר^ו טורף מלקוחות וממקבלי המתנות שקנו וקיבלו ממנו קרקע אחר ההלואה, אפי' אם אינו מפורש בשטר^ז האחריות. אבל אם פירש בשטר שהלוה לו על תנאי שלא יטורף מלקוחות ולא ממקבלי מתנות תנאו קיים^ח ואינו טורף מהם.

עין משפט ג.

ח"מ סימן שעב פ"א

עין לעיל דף יד: עין משפט כ

- ג. מכתובות ק"ב ע"ב. ודלא כנ"י ברמ"א ורשב"ם בכתרא מ'.
- ד. ממשנה בתרא רע"ה ע"א. וגם ממתנה דאם לא היה עושה לו נחת רוח לא היה נותן לו וא"כ הוי כמכרו. סמ"ע ס"ק א'.
- ה. ממה שאמרו בכתרא שם קנ"ז ע"א אפי' מגלימא דעל כתפיה. ואם שיעבד נכסיו בלי הסכמת אשתו, והם משועבדים לכתובתה דינו כמו במכר. כ"י בשם בעל התרומות. ועוד שם באשה שנתן לה אחר או בעלה קרקע קודם שלוה, אף שהבעל אוכל מזה פירות אין הבעל חוב גובה מהם ועיין בסי' צ"ז סעיף כ"ה. סמ"ע ס"ק ב'.
- ו. ה"ה אם הודה בפני עדים וציוה לכתוב שטר, כ"כ הש"ך בס"ק ב' בשם בעה"ת.
- ז. ממציעא ט"ו ע"ב, דאיפסקא הלכתא דאחריות טעות סופר, דלא שדי איניש זוזי בכדי.
- ח. דכל תנאי שבממון תנאו קיים כ"כ התוס' במציעא י"ד ע"א ד"ה שעבוד.

הו"מ סימן שעב פעיף ב

ב. גזלוהו מהגזלן הראשון מחמתו^ט באופן שהתחייב להעמיד לו שדה אחרת, אם עמד בדין ואח"כ מכר גובה הנגזל ממה שמכר.

הו"מ סימן קטו פעיף ג

עין משפט ד.

ג. ו. כל אלו הדברים לא נאמרו אלא בלוקח אבל מקבל מתנה שהשביחה מחמת הוצאה, אין בע"ח גובה בשבח כלום^י, אלא רואים כמה היתה שוה בשעת מתנה וגובה באותו שיעור, ואם שבחה מאליה בע"ח גובה כולה^כ.

הגה: וי"א דאפי' בשבח דממילא במתנה, הבע"ח אינו טורף כלום^ל, אא"כ עשאו אפותיקי מפורש שדינו כמו ביתומים.

ד. ז. אם הנותן מתנה קיבל אחריות על המתנה שנתן, הרי בע"ח גובה ממנה כדרך שגובה מהלוקח^מ.

הגה: ולוקח שפירש שאין לו אחריות על המוכר דינו כמקבל מתנה^נ.

הו"מ סימן קטו פעיף א

עין משפט ה.

עיין לעיל דף יד: עין משפט ה.

ט. כמו שנתבאר בסי' שע"א פעיף ג' ד'.

י. כיון דסתם מתנה אין בה אחריות, ואם יטרוף הבע"ח מידו השבח לא יהיה לו על מי לחזור לגבותו, לכן לא רצו חכמים להפסידו בתקנתם משום נעילת דלת, משא"כ בלוקח דבסתמא יש לו אחריות ויכול לחזור על המוכר. סמ"ע ס"ק י"ז.

וכתב הש"ך ס"ק כ"ט דבמתנה אינו גובה הבע"ח כלום זהו לשון הרמב"ם בפכ"א ממלוה הלכה ג' וכ"כ הרמב"ן ומשמע דאינו גובה אפי' השבח שיותר מההוצאה, אבל מרי"ו נראה דיתרת השבח על ההוצאה דינו כשבח הבא מאליו.

כ. רמב"ם והטור בשם הרי"ף.

ל. טור בשם הרז"ה במציעא והרא"ש שם בסי' ל"ח. והש"ך בס"ק ל' הכריע כדעת המחבר דטורף בשבח דממילא כולו.

מ. שם ברמב"ם וכתב ה"ה דפשוט הוא דכל שיש אחריות הרי הוא כמכר לדבר זה, וכן דעת הרשב"א.

נ. ה"ה בשם הרמב"ן במציעא ט"ו ע"ב.

עין משפט ו.ז.

הו"מ סימן שעג סעיף א
עין לעיל דף יד: עין משפט ט.

דף טו:

עין משפט א.ב.

הו"מ סימן קמו סעיף ב

ב. ה. בעל חוב שטרף בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן הקרן וחצי השבח^פ, רואין הנשאר בשדה אם יש בו תועלת ללוקח כגון, שנשאר לו בשדה בית תשעה קבין, ובגינה בית חצי קב ישתתפו בה שניהם^ע, ואם לא נשאר השיעור הנ"ל בע"ח^פ נותן לו דמיו של השאר ונוטלו כולו. אם ירצה הלוקח.

הגה: וי"א שה"ה אם לא היה דמי החוב רק נגד הקרן ולא נגד השבח שאז נשאר כל השבח ללוקח הדין כנ"ל^ז.

ס. היינו בשבח ע"י הוצאה ובלא עשאו אפותיקי מפורש, אבל באפותיקי מפורש או שבח דממילא שנוטל כל השבח הבע"ח, בידו של הבע"ח לתת לו מעות ולקחת כל הקרקע אפי' ביש בשארית כשיעור שדה ללוקח יכול לסלקו במעות על הוצאותיו באפותיקי מפורש, ואם ההוצאות הם יותר מהשבח יתן לו עד שיעור השבח. וכמו שכתב הרמ"א בסוף סעיף זה. ורק במקום שהדין נותן שבע"ח נוטל רק חצי בשבח דהיינו בלי אפותיקי מפורש, שאז ללוקח יש זכות במחצית השניה של השבח וביש שיעור שדה בנותר ללוקח, אז אין יכול הבע"ח לומר ללוקח טול חלקך בקרקע, ואין הלוקח יכול לומר לבע"ח תן לי חלקי במעות, ואין המלוה יכול לכופו שיקחו במעות, ואז נשארים שותפים באותה קרקע. ואם אין בנותר שיעור שדה נותן לו בע"ח את דמיו ללוקח, אם ירצה בכך הלוקח.

ע. ז"ל הטור, יכול הבע"ח לומר ללוקח טול חלקך בקרקע, והלוקח אינו יכול לומר תן לי חלקי במעות, ואין המלוה יכול לכופו שיקחנו במעות והביאו הסמ"ע בס"ק י"ד. ואז הדין נותן ככה"ג שישתתפו בה שניהם וזהו מה שכתב בשו"ע שישתתפו בה שניהם. ודין זה כתבו הרמב"ם בפכ"א ממלוה הלכה ה' וכתב ה"ה דכן כתב הרי"ף בפ"ק דמציעא ודברי טעם הם.

פ. ואין הבע"ח יכול לומר לו טול חלקך בקרקע אם אין בו שיעור שדה, אם לא שהלוקח רוצה בכך וזהו שסיים הרמ"א "אם רוצה הלוקח".

צ. פי' שרואים אם נשאר שיעור שדה ללוקח או לא דאם נשאר שיעור שדה שאז יכול הבע"ח לומר ללוקח טול חלקך בקרקע, ואין הלוקח יכול לומר לו תן לי מעות בחלקי, וגם אין המלוה יכול לכופו שיקחנו במעות ונשארים שותפים בזה. וכתב הש"ך שדין זה פשוט ותימה על הרמ"א שכתבו בשם י"א דדין זה אין חולק עליו ואדרבה הדין בנוטל חצי שבח הוא נלמד מזה. ש"ך ס"ק כ"ד.

הגה: ודוקא שלא עשאו המוכר אפותיקי אבל אם עשאו אפותיקי גובה בע"ח כל השבח **ז** רק שנותן ללוקח הוצאותיו **ז**, ואם הם יתרים על השבח נותן לו השבח.

עין משפט ג. אה"ע סימן נ סעיף ב

ב ג. המקדש אחותו הכסף מתנה, דהכל יודעין שאין קידושין תופסין באחותו, וגמר ונתן לשם מתנה, ואינם חוזרים.

עין משפט ד. חו"מ סימן קמו סעיף א

א א. כשבא הבעל חוב לטרוף מהלוקח, אם כתב לו הלוה דאקנה טורף ג"כ השבח שהשביחה השדה **ש**, בין שבח מאליו כגון נתיקרה או עלו בו אילנות, בין שבח שהשביח מחמת ההוצאה, אלא שאם השביחה מאליה טורף כל השבח **ת**, ואם השביחה ע"י הוצאה, טורף חצי

ק. וה"ה כתב דיש חולקין וסוברים דאף בעשאו אפותיקי אין הבע"ח נוטל יותר משיעור חובו, אלא רק בעשאו אפותיקי יכול לסלק הלוקח במעות ואינו מחוייב לתת לו קרקע אפי' בנשאר ללוקח שיעור שדה בחלקו. ולענין השבח אין חילוק גם אם הוא אפותיקי, ולזה נוטה דעת הש"ך בס"ק כ"ו. אך כיון שרבו החולקים הסיק שאינו כדאי להכריע, ומ"מ הלוקח יכול לומר קים לי עכ"ל.

ר. והיינו שלא הלוה לו אלא שיעור הקרקע, אבל הלוה לו גם שיעור הקרקע והשבח, אינו נותן לו גם הוצאותיו וחוזר הלוקח על המוכר וכן הוא בהדיא בסעיף ו'. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ש. משמואל במציעא ט"ו ע"א, וכ"כ הרא"ש שם בסי' ל"ט, והרמב"ם בפיי"ח ממלוה הלכה א' שאין סתמו כפירושו וצריך שכתב לו דאקנה.

וכתב הסמ"ע בס"ק א' דאין זה טעות סופר בלא כתב לו וכמ"ש בסי' קי"ב והוסיף דגם לשיטה זו דלא אמרינן ט"ס בלא כתב לו דאקנה, מ"מ א"צ דאקנה רק מהלוה למלוה, אבל בלוקח לענין השבח אנו אומרים כאילו כתב לו לבע"ח דאקנה לכו"ע. והש"ך בס"ק א' השיג עליו.

ת. כ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם שם והרשב"א כתב שאין כן דעת הגאונים. והטעם דבשבח דממילא גובה הבע"ח כל השבח שיכול הבע"ח לומר ללוקח אתה נכנסת בשעבודי לקנות, ואילו לא קנית היה נשבח מעצמו ביד הלוה והייתי גובה הכל בחובי, משא"כ בהשביח ע"י ההוצאה של הלוקח. סמ"ע ס"ק ב'.

מהשבח * אחר קיזוז ההוצאה .²

הגה: וכל זה בשבח ששבחו הנכסים בעוד שהמוכר חי, אבל אחרי מיתת המוכר ושבחו הנכסים אין לבע"ח בשבח כלום ונשאר כולו ללוקח .³

הגה: וי"א ד' שבכל ענין אינו גובה הבע"ח רק חצי מהשבח גם בהשביח בעודו חי המוכר.

הגה: וי"א ה' שאין בע"ח נותן ללוקח אפי' ההוצאה מאחר שהחוב שלו נגד הקרן והשבח.

א. כתב ה"ה שם הטעם מפני שהוא כלוה מאחד ולוה מהשני ואח"כ קנה דיחלוקו, וכמפורש זה בפ' מי שמת קנ"ז ע"ב.

וברא"ש מובא דאם הקרקע שוה ק' זהובים והשבח עשרה זהובים, יקח הלוקח עשרה חלקי השבח, והמלוה חלק אחד.

וכתב עליו הב"י דדבריו תמוהין. ועיין הב"ח דיישב הרא"ש ע"פ ר"ח בסי' ק"ד סעיף י' שסובר דחולקין לפי המעות אבל הש"ך כתב דכיון שלא קימ"ל כר"ח לכן חולקין בשוה. ש"ך ס"ק ח'.

ב. טור בשם הרמב"ם ושכן הורו חכמים גדולים, שלא יגרע כוחו מיורד לשדה חבירו שלא ברשות שמבואר דינו בסי' שע"ה סעיף ג'.

ג. נ"י בפ"ק דמציעא.

והטעם שהרי לא זכה בו המלוה אלא משום דאנו רואים כאילו קנה המוכר את השבח לאחר שנשבח, והרי בשעה שנשבח לא היה קיים המוכר שנאמר שקנאו. סמ"ע ס"ק ז'.

והש"ך בס"ק ט"ז חלק על דין זה. ובבאר הגולה כתב כיון דמשום דאקנה אתינן עליה, מה שהשביח לאחר שמת המוכר לא קנאו המוכר מעולם כדי שישתעבד.

ד. טור בשם הרא"ש וה"ה בפכ"א ממלוה שם בשם כמה מהפוסקים. וכתב הרמ"א דכן נראה לו עיקר.

ומ"מ באפותיקי מפורש גובה כל השבח גם לי"א אלו כ"כ הש"ך בס"ק ד'. ועיין ברמ"א בסעיף ב'. ועיין בש"ך בס"ק ה' דהאריך להכריח דדעת הרבה פוסקים כהרמב"ם דשבח דממילא טורף הכל ואפי' בלא כתב לו דאקני.

ועוד הסיק זוכינו לדין ברור ששבח דמימלא כגון נתייקרה, וארעא אסקא שטרון וכל מה שנוטל בו הבכור פי שניים ולא נקרא ראוי לגביו, לא נקרא דבר שלא בא לעולם לגבי דאקנה, ובע"ח גובה כל השבח ההוא מן הלוקח כן נראה לענ"ד ברור כשמש ומקום הניחו לי מן השמים בזה עכ"ל.

ה. הרא"ש במציעא פ"א סי' ל"ח וכן דעת הרי"ף שם וכתב הש"ך בס"ק י' דכן עיקר. וכתבו הרי"ף והרא"ש והנ"י דלא דמי ליורד לשדה חבירו שלא ברשות דנוטל ההוצאה מבעל הקרקע, שהתם אדעתא דשקיל מבעל הקרקע הוא דהשביח אבל כאן לאו אדעתא דשקיל מבע"ח הוא שעשה, אלא על דעת שאם בע"ח יוציא אותה ממנו חוזר על המוכר, ואע"ג דהמוכר שדה ונמצאת שאינה שלו נוטל ההוצאה מהנגזל כמבואר בסי' שע"ג שאני כאן, דאילו הוציאם הנגזל מהמוכר עצמו היה מוכרח ליתן לו ההוצאה למוכר שהוא הגזלן

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

א. ב. אחר שהבע"ח טרף, חוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר^ו, אפי' מהמשועבדים שמכר או נתן לאחר הזמן^ז שמכר לו השדה, אבל השבח שטרף ממנו הבע"ח אינו גובה אותו מנכסי המוכר אלא מבני חורין^ח.

א. ג. כל פירות שאכל הלוקח אינם נטרפים ממנו^ט, אבל כל הפירות

א"כ יש ענין של מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, משא"כ כאן שהמוכר חייב לבע"ח כשיעור השבח וההוצאה אין הבע"ח חייב לתת לו הוצאותיו ע"כ. ועיין בנתיבות שהביא בשם הביאורים בס"ק ט' דמדינא חייב לתת לו הוצאותיו. ר. מבתרא קנ"ז ע"ב. כ"כ ה"ה שם.

ז. ומה שטורף מהלוקח ולא מצי אמר ליה לך אצל המאוחרין ממני, כתב ה"ה דמשכחת לה בלא כתב לו דאקנה למלוה ולא היה לו אלו המשועבדים המאוחרין בשעה שלוה, והיו לו בעת שמכר אלו ומפני כך לא נכנסו תחת אחריות המלוה ונכנסו תחת אחריות הלוקח. ש"ך ס"ק י"א ועיין שם מה שהביא משם הב"ח. ועיין בפעמוני זהב מש"כ עליו באריכות ובדברי היעב"ץ ורע"א בגיטין מ"ח ע"ב ובמה שנסתפק שם. והסמ"ע בס"ק ה' כתב עוד דמשכחת לה כגון שאלו המאוחרין נמצאים במדינה אחרת, ואין אומרים למלוה תוציא מאתיים להוצאת הדרך בשביל מנה, ולהניח אלו אע"פ שקדמו, וע"כ הלוקח אינו יכול לדחותו ללוקח זה שטרף ממנו המלוה בלך למאוחרין במדינה אחרת.

ח. ממשנה גיטין מ"ח ע"ב. ומפורשת היא במציעא י"ד ע"ב. ומה שאין גובין השבח אלא מבני חורין כתב הש"ך בס"ק י"ד דמשמע בין שבח דמימלא בין שבח ע"י הוצאה ושניהם חוזר וגובה אותם מהמוכר, ואם לקחה בק' ונתייקרה לר' לא אומרים הרי לא נתן למוכר אלא ק' וגם לא עשה בה שום מעשה ולמה יטול ר' מהמוכר, וכן מוכח בהדיא ברא"ש במציעא שם בפ"ק ובמחבר בס"י קט"ז סעיף א'. ומה שחוזר על המוכר לגבות השבח רק מבני חורין משום תקנת העולם, שאין קול להשבח ולא ידעו הלקוחות להזהר מליקח כנגדו מהמוכר כ"כ הסמ"ע ס"ק ו'. והרמב"ם כתב הטעם לפי שאינו קצוב וכ"כ רש"י. והרי"ף והרא"ש כתבו מפני שאין כתוב השבח ואין לו דין שטר לגבותו ממשועבדים. ש"ך ס"ק ט"ו.

ט. רמב"ם פכ"א ממלוה הלכה ב' והוא ממציעא י"ד ע"ב שבח אין פרי לא, ע"ש. וכתב הסמ"ע ס"ק ח' דלא דוקא שאכל אלא כל שאינם מחוברים עוד לקרקע הרי הוא כאילו קדם וגבה, וקימ"ל לזה ולזה ואח"כ קנה אם הקדים אחד וגבה, מה שגבה גבה, כמ"ש בס"י ק"ד.

והש"ך בס"ק י"ז חלק דאין ענין קדם וגבה לכאן, שהרי אפי' עדיין מונחין שם אין בע"ח גובה מהם כל זמן שאינם מחוברים לקרקע אלא הטעם דתלושים יש להם דין מטלטלין ובע"ח אינו יכול לטרוף ממטלטלין שמכרם, וכן מוכח מדברי הרמב"ן וה"ה והרא"ש, ומטעם זה גם אם הם מחוברים לקרקע אבל אינם צריכים לקרקע כתלושים הם ודינם כמטלטלין ואין גובה מהם. ולפי"ז אפי' קדם וגבה הבע"ח אותן פירות התלושים או העומדים ליתלש ואינם צריכים לקרקע מוצאין ממנו דהו"ל כמטלטלין שקנה הלוקח. וזה ברור.

המחזירים לקרקע אע"פ שאינם צריכים לקרקע^י כענבים שהגיעו להבצר, הרי בע"ח גובה מהם כמו שגובה מן השבח.

א. ד. אם רוצה הלוקח לסלק הבע"ח במעות יכול לסלקו בין מן השדה בין מהשבח^ב, אם לא שהלוח עשאה לו אפותיקי מפורש שאמר לו לא יהיה לך פרעון אלא מזו דאז אינו יכול לסלקו^ל.

הו"מ סימן שעג סעיף א

א. א. גזל שדה ומכרה והשביחה הלוקח, אם השבח יותר על ההוצאה, הלוקח נוטל ההוצאה מבעל השדה^מ, והקרן עם שאר השבח מהגזלן שמכרה לו^נ. את הקרן גובה מנכסים משועבדים^ס של הגזלן ושאר השבח מבני חורין.

הגה: וי"א דכשהלוקח נוטל ההוצאה מבעל השדה שהוא הנגזל, אפי' כעת השדה לא עדיפה מבשעה שגזלה הגזלן ממנו, כגון שהכסיפה הגזלן, אפ"ה נוטל ההוצאה מהנגזל^ע, ויש חולקים בזה^פ.

א. ב. אם הכיר בה הלוקח שהיא גזולה כשלקחה אינו נוטל מהגזלן אלא

- י. הרא"ש כתב דבעינן שיצטרכו קצת לקרקע דאל"כ הוי מטלטלין שקנאם הלוקח. סמ"ע ס"ק ט' וש"ך ס"ק י"ח.
- כ. מאוקימתא בגמ' ט"ו ע"ב. ועיין בש"ך ס"ק כ' בשם בעל התרומות ובסי' ק"ד סעיף ג' וצ"ע.
- ל. ואם המוכר רוצה לדון עם הבע"ח יכול לסלקו במעות כ"כ הרא"ש בפ"ק דמציעא ובטור בסי' רכ"ו סעיף א'. ש"ך ס"ק כ"א.
- מ. רמב"ם בפ"ט מגזילה הלכה ו', וכתב ה"ה דהכי אסיקנא בפ"ק דב"מ ט"ו ע"ב, שהרי גם כשהיתה ביד הנגזל היה צריך להוציא הוצאה זו מכיסו. סמ"ע ס"ק א'.
- נ. שהיו רגילין לכתוב אחריות עמליהון ושבחיהון, ואפי' לא כתב ככתוב דמי, כמו שנתבאר בסי' מ"ב. סמ"ע ס"ק ד'.
- ס. פלוגתא דרב ושמואל בב"מ י"ד ע"ב, ופסק רבא הלכתא כרב שם בדף ט"ו ע"ב, וכ"כ בתוס' בדף י"ד ע"ב. ועיין בש"ך בס"ק ג' מה שהביא בשם הכלבו.
- ע. נ"י בשם הר"ן שם במציעא. פי' שבשעה שהיתה ביד הגזלן הכסיפה ונגרעה ממה שהיתה בשעת הגזילה ואח"כ מכרה ללוקח זה, והשביחה הלוקח עד שחזרה כמו שהיתה בשעת הגזילה. סמ"ע ס"ק ב'.
- פ. היש חולקין הביאו הנ"י בשם רש"י, וס"ל כיון דאם היה נשאר בידו של הנגזל לא היה צריך להוצאה זו, נמצא דהוצאה זו דין הוצאה היתירה על השבח יש לו עליו. סמ"ע ס"ק ג'.

הקרן בלבד ^ז ומפסיד שאר השבח הנותר מעל ההוצאה.

אם היתה ההוצאה יתירה על השבח בין שהכיר בה שהיא גזולה כשלקחה בין לא הכיר בה אין לו מן ההוצאה אלא שיעור השבח בלבד ^ק ונוטלו מבעל השדה, והקרן נוטל מהגזול מנכסים משועבדים.

הגה: וי"א דכיון שידע הלוקח שאינה של הגזול הפסיד אפי' ההוצאה, וי"א דאם קיבל אחריות בפירוש צריך הגזול ליתן כפי מה שקיבל עליו ^ר, ויש חולקין.

עין משפט ה. חו"מ סימן שעג פעיף א
עין בסעיף הקודם

עין משפט ו.ז. חו"מ סימן לט פעיף א

א. המלוה את חברו ^ש בעדים, או ^ת שהודה בפני עדים שהוא חייב לו, הוא מלוה על פה, ^א שאינו גובה מנכסים משועבדים.

צ. כיון שידע הלוקח בשעה שלקחה דגזולה היתה לא נתן לו הדמים בשבילה בתורת מקח אלא כהלואה, ואם היה נוטל יותר ממה שנתן לו היה מחזי כריבית ע"כ אינו נוטל אלא הקרן בלבד. ש"ך ס"ק ד'.

ק. ואין בזה ריבית אף בהכיר בה דכיון שהוציא דמי ההוצאה נוסף על דמי הקרן לא מחזי כריבית במה שחוזר ולוקח כמה שהוציא וזו דעת הרי"ף והמחבר, אבל הי"א שהיא דעת הרא"ש ס"ל דגם בזה אינו נוטל בהכיר משום דמחזי כריבית. והש"ך בס"ק ז' כתב דהעיקר דההוצאה גובה מהנגזל וכן עיקר.

ר. טור בשם הרמ"ה ותשובת הרשב"א סי' אלף קנ"ה, וכ"כ הריב"ש בס"י ר"נ, וכתב הטור דלדעה זו בעינן שקיבל עליו בפירוש וקנו מידו ע"ז או יש לו קרקע, שאז אין בו מחזי כריבית מה שגובה בקרקע, דרק כשגובה מעות כעין שנתן לו דהו"ל כהלואה, אבל אם לא קיבל עליו אחריות של השבח בפירוש אע"פ שקיבל עליו אחריות של המכירה מחזי כריבית. סמ"ע ס"ק ו'.

ש. משנה בתרא קע"א ע"א. כעולא שם.

ת. סנהדרין ט' ע"א ורש"י שם, ובתרא מ'. וכתב הסמ"ע ס"ק א' בשם הג"א דבהודאה לא מהני לגבות ממשעבדי גם בקנין אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן ידוע. ולא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד בהודאה, והש"ך הביא מבדק הבית דמועיל הקנין גם בכה"ג.

א. הטעם שאינו גובה מנכסים שמכר, משום הפסד לקוחות, שהם לא ידעו מההלואה, דעדים בלא שטר לא עושים קול. אמנם כשהקנה לו בקנין בפני העדים אומרים שבעין יפה הקנה לו ואינו מקפיד שיוציאו קול וגובה ממשועבדים כדלקמן, ודוקא כשאותם עדים לפניו וזוכרים זמן הקנין, וה"ה גם במלוה בשטר שאינו גובה ממשועבדים אא"כ יש שטר

אבל המלוה את חבירו בשטר גובה ממשועבדים, אפי' לא כתב אחריות
ב בשטר, דקימ"ל אחריות טעות סופר.

א. **ב.** אם **ג** יש עדים שקנו מידו על ההלוואה, אפי' לא נכתב שטר, גובה
 ממשעבדי.

ח"מ סימן קיא סעיף א

א. **א.** המלוה את חבירו בע"פ אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוח, אבל אינו טורף לא מלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן **ד**, אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטלין **ה** אפי' קנאם אחר ההלוואה.

א. **ב.** המלוה בשטר **ו** טורף מלקוחות וממקבלי המתנות שקנו וקיבלו ממנו קרקע אחר ההלוואה, אפי' אם אינו מפורש בשטר **ז** האחריות. אבל אם פירש בשטר שהלוה לו על תנאי שלא יטורף מלקוחות ולא ממקבלי מתנות תנאו קיים **ח** ואינו טורף מהם.

ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין, שאז גובה מאותו זמן. כ"כ הסמ"ע. ודעת הש"ך שאין לחלק בין אותם עדים שראו הקנין, או עדים אחרים שידעו שהיה קנין. והש"ך האריך אי שיעבודא דאורייתא או לא, והסיק שזה ספיקא דדינא. ובשבות יעקב סי' ט"ז האריך והעלה דהעיקר כהסוברים דשיעבודא דאורייתא. ואף דפריעת בע"ח מצוה לא יורדים לנכסיו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא. ועיין בקצות ס"ק א'.

ב. דחזקה שאדם לא מוציא כספו בחינם, עיין בסי' מ"ט סעיף ב'. ואפי' יודעים שלא התנה שיהיה באחריות, אומרים שטעות המוכר או המלוה הוא, ורק בערב או בהודאה לא אומרים ט"ס. נתיבות ס"ק ג'.

ג. מכתובות ק"ב ע"ב. ודלא כנ"י ברמ"א ורשב"ם בבתרא מ'.

ד. ממשנה בתרא רע"ה ע"א. וגם ממתנה דאם לא היה עושה לו נחת רוח לא היה נותן לו וא"כ הוי כמכרו. סמ"ע ס"ק א'.

ה. ממה שאמרו בבתרא שם קנ"ז ע"א אפי' מגלימא דעל כתפיה.

ואם שיעבד נכסיו בלי הסכמת אשתו, והם משועבדים לכתובתה דינו כמו במכר. כ"י בשם בעל התרומות. ועוד שם באשה שנתן לה אחר או בעלה קרקע קודם שלוח, אף שהבעל אוכל מזה פירות אין הבעל חוב גובה מהם ועיין בסי' צ"ז סעיף כ"ה. סמ"ע ס"ק ב'.

ו. ה"ה אם הודה בפני עדים וציוה לכתוב שטר, כ"כ הש"ך בס"ק ב' בשם בעה"ת.

ז. ממציעא ט"ו ע"ב, דאיפסקא הלכתא דאחריות טעות סופר, דלא שדי איניש זווי בכדי.

ח. דכל תנאי שבממון תנאו קיים כ"כ התוס' במציעא י"ד ע"א ד"ה שעבוד.

ח"מ סימן רכה פ"א

א. כל המוכר דבר לחבירו קרקע או עבד או מטלטל הרי המוכר חייב באחריותו, וע"כ אם בא אחר והוציא מהלוקח בגין המוכר ט, חוזר הלוקח ונוטל כל התשלום י שנתן למוכר, ואפי' שלא פירש הלוקח דבר זה אלא לקח בסתם, אפי' מכר קרקע בשטר ב ולא הזכיר בו אחריות הרי חייב באחריותו, שאחריות שלא הוזכרה בשטר טעות סופר הוא.

ח"מ סימן שעד פ"א

עין משפט ז.ט.

א. הגוזל שדה ומכרה או נתנה לאחר, מעשיו אינם כלום ל. ואם אח"כ קנאה הגזלן מהנגזל הרי זו נתקיימה ביד הלוקח או מקבל המתנה מ שמשום כך טרח לקנותה מיד הנגזל כדי לעמוד בנאמנותו, לפיכך אם לא קנאה הגזלן מיד הנגזל אלא אחר שתבע הלוקח את הגזלן בדין שמכר לו שדה שאינה שלו ונתחייב לשלם לו, ובי"ד הכריזו על נכסי הגזלן כדי להגבות מהם י ללוקח, אח"כ הגזלן לקחה מיד הנגזל לא נתקיימה ביד הלוקח, ויכול הגזלן בעצמו או יורשיו לתת לו מעותיו ולהוציאה מידו ט.

ט. רמב"ם פ"ט ממכירה הלכה ג' ממסקנת הגמ' במציעא ט"ו ע"ב דאחריות טעות סופר הוא. ואפי' בשטר מקח וממכר.

וג' מיני אחריות הם, א'. בעל חוב המוציא מחמת המוכר ב'. שבא אחד בעדים ששדה זו גזולה היא בידו, ג' אחריות דנפשיה שהמוכר בעצמו גזלו. ואם פירש בשטר אחריות מחמת בעל חוב הרי מיצט אחריות של גזולה בגזלה הוא בעצמו אבל בלקחו המוכר מגזלן לא נתמעט. סמ"ע ס"ק א'. ואפי' גזלו בעצמו צ"ע. ביאורים ס"ק א'.

י. גם חצי השבח גובה הבעל חוב מהלוקח, וחוזר הלוקח וגובה אותו מהמוכר כמ"ש בסי' קט"ו אלא שכאן סתם מטלטלין אינם משביחין. סמ"ע ס"ק ב'.

כ. ובמכר בעדים בע"פ בלא שטר כ"ש הוא דאחריות על המוכר גם בלא פירש. ש"ך ס"ק א'.

ל. רמב"ם בפ"ט מגזילה הלכה ט'.

מ. בעיא דשמואל מרב ופשטא ליה בב"מ ט"ו. וז"ל הטור שלא אמרינן שקנה הגזלן כוחו של הנגזל וכמו שהנגזל יכול להוציא מהלוקח כך יוציאנה גם הגזלן מיד הלוקח ויתן לו מעותיו, אלא אנו אומרים שמפני כך קנאה כדי לעמוד בנאמנותו. סמ"ע ס"ק ב'.

נ. פסק כרב פפא שם בדף ט"ז, ובכה"ג ראינו שלא רצה לעמוד בנאמנותו משלא טרח לקנותה או לשלם לו קורם שתבעו. סמ"ע ס"ק ג'.

ס. שהרי לא חשש לעמוד בנאמנותו והרי הוא במקום הנגזל וכאילו לקחה אחר ממנו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com